

Appendix I

Questionnaire for Research

*Prince of Songkla University
Pattani Campus*

Questionnaire for Research

Title

Successful Factors of Mother Funding Activity in the Southernmost Border Provinces

(Phase...../ Years

Explanation

1. This questionnaire consisted of 2 sections: -

Part 1: Personal and family socioeconomic status.

Part 2: Occupational information.

2. Please complete the questionnaire thoroughly and sincerely.

3. Researcher will keep all data secretly.

Part 1: Personal and family socioeconomic status.

1.	(Miss, Mrs.)..... ID Card Number.....
2.	Residence ☐ 1. Pattani ☐ 2. Yala ☐ 3. Narathiwat ☐ 4. Songkla
3.	Age years ☐ 1. <40 year ☐ 2. 40+ year
4.	Religion ☐ 1. Islam ☐ 2. Buddhism ☐ 3. Others (Please list).....

5.	Marital Status ☐ 1. Single ☐ 2. Marry ☐ 3. Separation ☐ 4. Widow ☐ 5. Divorce ☐ 6. Others (Please list).....
6.	Education ☐ 1. Uneducated ☐ 2. Primary education ☐ 3. Secondary education ☐ 4. High school education ☐ 5. Vocational certificate ☐ 6. High vocational Certificate ☐ 7. Diploma ☐ 8. Bachelor's degree ☐ 9. Up bachelor's degree
7.	Number of family size ☐ 1. 1-3 person ☐ 2. 4+ person

Part 2: Occupational information

8.	What type of small-scale business? ☐ 1. Foodstuff (Please list)
	☐ 2. Commerce (Please list)
	☐ 3. Sewing, Handmade (Please list)
	☐ 4. Farming (Duck, Chicken, Fish, (Please list)
	☐ 5. Garden Grow (Please list)

	☐ 6. Salon (Please list)
	☐ 7. Other (Please list)
9.	Have you been running this business? ☐ 1. Yes ☐ 2. No
10.	How many sources of income do you have? ☐ 1. Mother's Fund activity ☐ 2. Multiple sources
11.	Do you have marketing problem with this business? ☐ 1. Yes (Please list)..... ☐ 2. No
12.	How do you know this information of mother funding activity project? Who recommend you for this information of mother funding activity project? Local adviser ☐ 1. Yes ☐ 2.No
	Peer ☐ 1. Yes ☐ 2. No

Thanks so much for your participant

แบบสอบถามเลขที่ [] [] [] []

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ปัจจัยความสำเร็จของกองทุนแม่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

Successful Factors of Mother Funding Activity in the Southernmost Border Provinces

(วัน/เดือน/ปีที่ได้รับทุน.....ระยะเวลาที่.....)

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามประกอบด้วย 2 ส่วน: -

ตอนที่ 1 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการประกอบกิจการ

2. ตอบคำถามให้ครบทุกข้อ และครบทุกตอนตามสภาพความเป็นจริง

3. ข้อมูลทั้งหมดผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล

1.	ชื่อสกุล.....เลขที่บัตรประชาชน.....
2.	ภูมิลำเนาในจังหวัด ☐ 1. ปัตตานี ☐ 2. ยะลา ☐ 3. นราธิวาส ☐ 3. สงขลา
3.	อายุ.....ปี ☐ 1. น้อยกว่า 40 ปี ☐ 2. 40 ปีขึ้นไป
4.	ศาสนา ☐ 1. อิสลาม ☐ 2. พุทธ ☐ 3. อื่น ๆ (ระบุ).....
5.	สถานภาพ ☐ 1. โสด ☐ 2. สมรสและอยู่ด้วยกัน ☐ 3. แยกกันอยู่ ☐ 4. หม้าย ☐ 5. หย่าร้าง ☐ 6. อื่น ๆ.....

6.	ระดับการศึกษาสามัญ ☐ 1. ไม่ได้เรียน ☐ 2. ประถมศึกษา ☐ 3. มัธยมศึกษาตอนต้น ☐ 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย ☐ 5. ปวช. ☐ 6. ปวส. ☐ 7. อนุปริญญา ☐ 8.ปริญญาตรี ☐ 9. สูงกว่าปริญญาตรี
7.	จำนวนสมาชิกในครอบครัวของท่าน ☐ 1. 1-3 คน ☐ 2. 4 คนขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการประกอบกิจการ

8.	ประเภทของอาชีพที่ท่านต้องการขอกู้สนับสนุน ☐ 1. ขายอาหาร/ขนม ระบุ ☐ 2. ขายของ/ขายของชำ ระบุ ☐ 3. ตัดเย็บเสื้อผ้า ปักผ้าคลุม จักสาน ระบุ ☐ 4. เลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ด ไก่ ปลา ระบุ ☐ 5. ทำสวน/ปลูกผัก ระบุ ☐ 6. ร้านเสริมสวย ระบุ ☐ 7. อื่น ๆ ระบุ
9.	ท่านมีทักษะความรู้ / วัสดุ อุปกรณ์ เกี่ยวกับอาชีพที่ท่านต้องการขอกู้หรือไม่ ☐ 1. มีทักษะที่เกี่ยวกับอาชีพที่ขอกู้ ☐ 2. ไม่มีทักษะเกี่ยวกับอาชีพที่ขอกู้
10.	รายได้ที่ท่านได้รับมาจากแหล่งใดบ้าง ☐ 1. รายได้จากการประกอบอาชีพเดียวกันกับที่ ขอกู้กองทุนแม่เพียงอย่างเดียว ☐ 2. รายได้จากการประกอบอาชีพเดียวกันกับที่ขอกู้กองทุนแม่และรายได้จากอาชีพอื่นด้วย

11.	ท่านมีปัญหาด้านการตลาดหรือไม่จากอาชีพที่ท่านขอทุน
	☐ 1. ไม่มีปัญหา ☐ 2. มีปัญหา ระบุ
12.	ท่านทราบข้อมูลเกี่ยวกับโครงการกองทุนแม่ หรือ ได้รับคำแนะนำ ให้คำปรึกษา จากบุคคลใด อย่างไร(กรุณาระบุ) จากคณะกรรมการ ☐ 1. ใช่ ☐ 2. ไม่ใช่ จากเพื่อนที่ได้รับทุนแล้ว ☐ 1. ใช่ ☐ 2. ไม่ใช่

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ

Prince of Songkla University
Pattani Campus

Appendix II

Table of lone repayment rate

Table of lone repayment rate

Years	51	52	53	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Repayment	Percent	
Phase 1																														
1	x	x																										2	7.69	
2	x	x																										2	7.69	
3	x	x																										2	7.69	
4	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	33	100.00	
5	x	x		x	x	x		x	x	x				x	x	x	x				x	x	x				18	69.23		
6	x	x	x		x			x	x	x				x	x	x	x										16	61.54		
7	x		x																								2	7.69		
8	x		x																								2	7.69		
9	x																										1	3.85		
Phase 2																														
10			x	x	x					x						x					x	x						7	29.17	
11			x	x	x	x				x				x	x	x	x	x	x	x	x	x					x	15	62.50	
12			x			x										x	x											4	16.67	
13			x	x																								2	8.33	
14			x												x											x	x	4	16.67	
15			x	x	x	x	x			x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x				x	x	20	83.33	
16			x	x	x	x	x			x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x				x	x	20	83.33	
17			x	x	x	x		x	x	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x				x	x	19	79.17	
Phase 3																														
18					x	x	x			x	x	x	x	x	x		x	x	x	x	x	x	x				x	18	81.82	
19					x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x	33	100.00
20					x		x	x	x	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x				x	x	17	77.27

Years	51		52												53												Repayment	Percent
	1	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		
Phase 5																												
43										x				x	x	x	x	x	x			x	x	x	x	x	12	70.59
44										x	x									x	x				x	5	29.41	
45										x	x			x												4	23.53	
46										x	x	x			x				x	x				x	x	8	47.06	
47										x	x	x	x	x				x	x	x						9	52.94	
48										x	x	x	x	x				x	x	x						9	52.94	
49										x	x	x			x	x										6	35.29	
50										x	x	x			x	x										6	35.29	
51										x	x	x			x	x										6	35.29	
Phase 6																												
52													x												x	x	3	21.43
53													x	x	x	x									x	x	10	71.43
54													x	x	x	x									x	x	10	71.43
Phase 7																												
55															x	x										x	3	25.00
56																											0	-
57															x	x		x	x							x	6	50.00
58															x	x					x	x				4	33.33	
59															x	x	x	x	x	x						x	7	58.33
60															x	x	x	x	x	x						x	7	58.33
61															x	x	x	x	x	x						x	7	58.33
62															x	x	x	x	x	x						x	7	58.33

Years	51		52		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	53		12	Repayment	Percent	
	1	2	1	2											1	2				3
63															X	X	X	X	7	58.33
64															X	X	X		6	50.00
65															X		X	X	6	50.00
66															X	X	X		7	58.33
67															X		X		3	25.00
68															X	X	X		7	58.33
69															X	X	X		7	58.33
70															X	X	X		7	58.33
71															X	X		X	5	41.67
72															X	X	X	X	6	50.00
73																			0	-
74															X	X	X	X	7	58.33
75															X	X	X	X	7	58.33
76															X	X		X	4	33.33
77															X	X		X	5	41.67
78															X		X	X	4	33.33
79															X		X	X	4	33.33
80																			0	-
81															X	X	X	X	7	58.33
82															X	X	X	X	7	58.33
83															X	X	X	X	7	58.33

Appendix III

Paper:

Economic Self Reliance during

Unrest Situation in the Deep South

Thailand

Economic Self Reliance during Unrest Situation in the Deep South Thailand

Suhainong Smaho

Department of Mathematics and Computer Science
Faculty of Science and Technology
Prince of Songkla University
Pattani Campus, 94000
Thailand.

Metta Kuning, Ph.D. (Epidemiology)

Department of Mathematics and Computer Science
Faculty of Science and Technology
Prince of Songkla University
Pattani Campus, 94000
Thailand

Phattrawan Tongkumchum, Ph.D. (Statistics)

Department of Mathematics and Computer Science
Faculty of Science and Technology
Prince of Songkla University
Pattani Campus, 94000
Thailand.

Piya Kitavorn

Assistant Professor
Faculty of Political Science
Prince of Songkla University
Pattani Campus, 94000
Thailand.

Abstract

This study employs a cross sectional design to investigate what the Mother's Fund activity has achieved in term of the success: repayment performance and sustainability as well as how these results were achieved. The sample was clients of the Mother's Fund activities who were residents of the three Deep South provinces (Pattani, Yala, and Narathiwat) and 4 districts in Songkhla Province (Chana, Thepa, Nathawee, and Saba-yoi), Thailand during Phase 1 - Phase 7 (October 2008 - October 2010) with a total of 83 clients. Findings of this study show that a success rate was 56.6 percent, based on the 45 percent repayment rate and continuous business activity at 80.7 percent. Factors leading towards success were local advisor and peers. Therefore, aside from providing microcredit loan, the Mother's Fund activity should also organize local advisor training, entrepreneurs training program, as well as training on savings and book-keeping. The results of this study would be used in further development of Mother's Fund in later phases.

Keywords: Microcredit, Success: Repayment rate, Sustainability, Unrest situation, Southern Thailand.

1. Introduction

The unrest in the Deep South Thailand has devastating consequences on development, in terms of depleting economic, decreasing social capital through loss of trust, diminished interaction and increased tensions between ethnic groups, and in declining human capital through death and displacement, loss of self-esteem, and trauma (Marohabout, et al., 2009). According to Robinson (2002), microfinance is the tool for imparting entrepreneur skills and training, develop the self-confidence and a standard living such as health and sanitation, nutrition, importance of educating children and improving living conditions.

Affirmatively, once the immediate shock of the conflict begins to subside, there attest to an increasingly high demand for credit (Noreen, 2011). The unrest situation in the Deep South of Thailand during 2004 - 2011 has resulted in 9,411 injuries and 4,018 deaths, of which 3,650 were male (Chirtkiatsakul, 2011). Lim et al. (2009) study on the living conditions among victim's families revealed the average age of the victim's wife was 42.2 years, (54 percent) were Muslim, (7.4 percent) were widowed, and the median number of dependant was 3. It was estimated that the unrest has created 2,700 widows and 8,000 dependants. Furthermore, the most urgent needs of victims' families were financial assistance (40.6 percent), scholarship for children (22.6 percent) and personal security and assets (16.6 percent).

Reaching a critical milestone at the onset of 2007, the Thailand Research Fund (TRF) handed over a micro credit project to the community under the name of the Mother's Fund (MF) activities. The MF activities provided aid to clients who were most affected by the conflict, empowered those who lost their loved ones as an aftermath of conflict, in which management mechanisms, structures, and systems often need to be built from scratch. The goal of the MF activities are to create opportunities for access to small loans (worth 5,000 Thai Bahts) to social entrepreneurs, and to create sustainable businesses that generate income for low-income families on individual lending system with interest free and monthly-installment payment with reasonably long term of loans. It targets the multitude of widows and vulnerable women have been suffered from the unrest situation both direct and indirect affected enabling them to build on their existing skill to earn a better income and increase their self reliance become financially self-sustaining. These activities aimed to bring them back to normality, produce their economic self-reliance and develop long-term, sustainable communities. Significantly, these programs can empower them to become self-reliance once again. Their standing has not only improved in their communities, but it also helped them to become agents of change. As the MF programme has been in operation for a number of years, this study aims to investigate *what* the MF activities have achieved in term of loan repayment rate, and sustainability as well as *how* these results were achieved. The results of this study would be used in further development of the MF activities in later phases.

2. MATERIALS AND METHODS

This study employs a cross sectional design with the sample was clients of the MF activities who were residents of the three Deep South provinces (Pattani, Yala, and Narathiwat) and 4 districts in Songkhla Province (Chana, Thepa, Nathawee, and Saba-yoi) during Phase 1 - Phase 7 (October 2008 - October 2010) with a total of 83 clients. Determinant variables were socio-demographic factors (province, religion, age group, education, marital status, and family size) and the MF activity-related factors (phase, years, small scale business, business skills, source of income, marketing problems, local advisers, and peer). The outcome is the success of the MF activity, as defined by the consistency of the business and loan repayment rate. Pearson's chi-square test and 95% confidence intervals for odds ratio were used to assess the association between the determinant variables and the success of the MF activity. Logistic regression is a method of analysis that gives a representation for the logarithm of the odds ratio describing the association of a binary outcome, successful of the MF activity with factors (McNeil, 1996). For a set of predictor variables x_1, x_2, \dots, x_p and a dichotomous outcome Y the logistic regression model takes the form

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = \alpha + \sum_{i=1}^n \beta_i x_i$$

where p denotes the probability of occurrence of the successful, x are the set of determinant variables, α is the constant coefficient and β is the set of regression coefficients and n is the number of predictor variables. The probability of the success, $Y = 1$ can be expressed as

$$P[Y = 1] = \frac{\exp(\alpha + \sum_{i=1}^n \beta_i x_i)}{1 + \exp(\alpha + \sum_{i=1}^n \beta_i x_i)}$$

Using the logistic regression model for measures of association arising from a contingency table, we suppose that the success has just two possible values of 2×2 which may be taken to be 0 (failure) and 1 (successful). Thus the logistic regression model given $x = 1$ is

$$\ln\left\{\frac{P(Y = 1 | X = 1)}{1 - P(Y = 1 | X = 1)}\right\} = \alpha + \beta \quad (a)$$

While the logistic regression model given the no exposure ($x = 0$) is

$$\ln\left\{\frac{P(Y = 1 | X = 0)}{1 - P(Y = 1 | X = 0)}\right\} = \alpha \quad (b)$$

After exponentiation the equation (a) and (b), the odds for the failure and successful can be written as $\exp(\alpha + \beta)$ and $\exp(\alpha)$, respectively. Thus the odds ratio of the successful has the simple formula

$$OR = \frac{\exp(\alpha + \beta)}{\exp(\alpha)} = \exp(\beta)$$

We used R software (R Development Core Team, 2010) to produce all statistical results and graphs.

3. RESULTS

3.1 Consistency of the business

The consistency of the business refers to the fact that the clients was able to earn her livelihood continuously from the date the fund was granted, and "drop out" refers to the termination of the business / occupation. It was found that out of the 83 funds granted, 67 clients had consistent their business (80.7 percent), while 16 clients dropped out (19.2 percent)

Type of small-scale business	Drop out		Total n = 83 (100%)
	No n = 67 (80.7%)	Yes n = 16 (19.3%)	
Commerce	19 (28.4)	4 (25.0)	23 (27.7)
Foodstuff	28 (41.8)	8 (50.0)	36 (43.4)
Other	20 (29.8)	4 (25.0)	24 (28.9)

Table 1: Consistency of the MF activity, categorized by type of business

Among the MF activity clients, most drop-outs worked in foodstuff business (8 clients, 50 percent of all drop-outs), followed by commerce and other occupations (4 clients and 25 percent each) (Table 1).

3.2 Terms of loan repayment

During 2008-2010, the MF activities were organized in 7 phases. The data in the study only included those who had been clients for 1 year or more. Drop-outs during each phase are shown in Table 2.

Phase	Drop out		Total n = 83 (100%)
	No n = 67 (80.7%)	Yes n = 16 (19.3%)	
1	3 (4.5)	6 (37.5)	9 (10.8)
2	6 (9.0)	2 (12.5)	8 (9.6)
3	3 (4.5)	- (0.0)	3 (3.7)
4	18 (26.8)	4 (25.0)	22 (26.5)
5	9 (13.4)	- (0.0)	9 (10.8)
6	3 (4.5)	- (0.0)	3 (3.7)
7	25 (37.3)	4 (25.0)	29 (34.9)

Table 2: Business consistency, classified by phase of implementation

Dropping out from the MF activity was most common among clients of Phase 1 with 6 clients (37.5 percent), followed by Phase 4 and Phase 7 with 4 clients (25 percent) each and Phase 2 with 2 clients (12.5 percent).

3.3 Repayment performance

Clients must repay the loan at the forth months after receiving the loan. Repayments were made on a monthly basis at 150 Thai Bahts each month for a total of 33 installments without any interest. Repayment was not due on any fixed date of the month. The loan repayment rate is defined by the following formula:

Loan Repayment Rate

$$= (\text{number of months with repayment} / \text{total number of months which repayment would be due}) \times 100$$

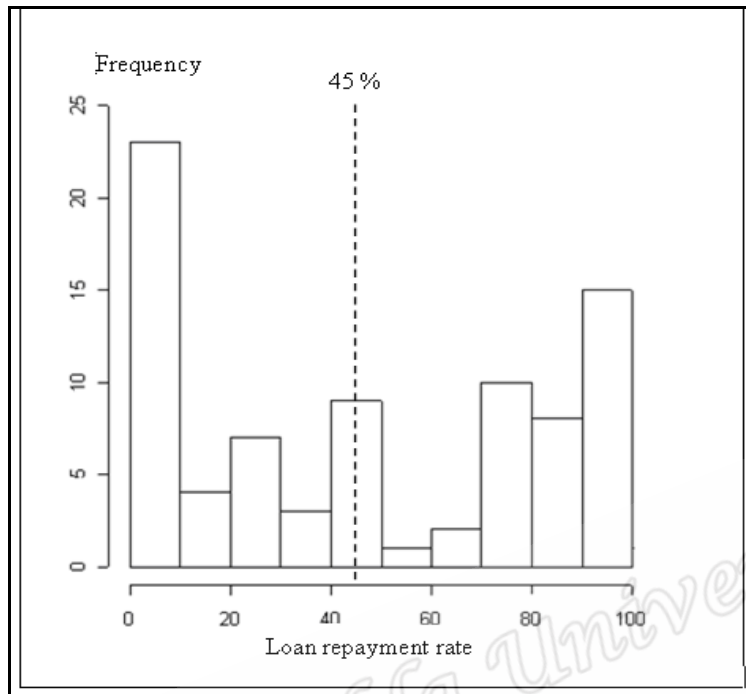

Figure 1: Distribution of loan repayment rate

Figure 1 shows the distribution of loan repayment rate with the average loan repayment rate of 45.3 percent. The median repayment rate was 38 percent (min 0 percent; max 100 percent). The cut-off point for satisfactory loan repayment rate was fixed at 45 percent.

In the study, 36 clients (43.4 percent) repaid the loan at less than 45 percent the amount, while 47 clients (56.6 percent) made repayment at 45 percents the original amount or more. However, it should be noted that the success of the MF activity was defined by both the consistency of business (i.e. no drop-out) and loan repayment rate (45 percent of the original amount or higher).

Repayment rate	Drop out		Total
	No	Yes	
Less than 45 %	20	16	36
45% or more	47	-	47
Total	67	16	83

Table 3: Success of the MF activity

Therefore, 47 clients (56.6 percent) did not drop out and repaid the loan at 45 percent of the amount or higher, which were considered to be the success group and the outcome event of the study (Table 3).

3.4 Distributions of the determinants

Socio-demographic factors	Count (n = 83)	Percent
Province		
Pattani	49	59.0
Yala	8	9.6
Narathiwat	14	16.9
Songkhla	12	14.5
Religion		
Islam	77	92.8
Buddhism	6	7.2
Age group		
≤40 years	35	42.2
40+ years	48	57.8
Education group		
Secondary	55	66.3
High school or more	28	33.7
Marital status		
Married	42	50.6
Other	41	49.4
Family size		
1-3 person	20	24.1
4+ person	63	75.9

Table 4: The distribution social demographic factor of the MF's clients

Table 4 showed that most clients were in Pattani Province with 45 clients (59.1 percent), followed by Narathiwat with 14 clients (16.8 percent), Songkhla with 12 clients (14.5 percent) and Yala with 8 clients (9.6 percent), respectively. Most clients were Muslims with 77 clients (92.8 percent), and most were 40 years of age or older with 48 clients (57.8 percent). Most clients finished secondary-level education with 55 clients (66.3 percent) and were married with 42 clients (50.6 percent). Most clients came from a large family with 4 members or more (63 clients, 75.9 percent).

The MF activity	Count (n = 83)	Percent
Phase		
Phase 1	9	10.9
Phase 2	8	9.6
Phase 3	3	3.6
Phase 4	22	26.6
Phase 5	9	10.8
Phase 6	3	3.6
Phase 7	29	34.9
Years		
2008	18	21.7
2009	36	43.4
2010	29	34.9
Small scale business		
Commerce	23	27.7
Foodstuff	36	43.4
Other	24	28.9
Business skills		
No	4	4.8
Yes	79	95.2
Source of income		
Mother's Fund activity	61	73.5
Multiple sources	22	26.5
Marketing problem		
No	3	3.6
Yes	80	96.4
Local advisor		
No	23	27.7
Yes	60	72.3
Peer		
No	39	46.9
Yes	44	53.1

Table 5: The distribution the MF activity of clients

Referring to table 5, most the MF activity clients were in Phase 7 with 29 clients (34.9 percent), followed by Phase 4 at 22 clients (26.6 percent). Most clients received the fund in 2009 at 36 clients (43.4 percent), followed by 2010 at 29 clients (34.9 percent) and 2008 at 18 clients (21.7 percent). Most clients created small-scale businesses based on foodstuff at 36 clients (43.4 percent), followed by other types of business (handicraft, tailoring, beauty parlor) at 24 clients (28.9 percent), and commerce/vendor at 23 clients (27.7 percent). Most respondents (79 clients, or 95.2 percent) had previous business experience. As most clients already had previous business, a large proportion of clients also earned income from the occupation for which funding was requested at 61 clients (73.5 percent). Most clients did not have a supporting market at 80 clients (96.4 percent), while 60 clients (72.3 percent) had local advisor to provide adviser, and most have their own peers who looked after the business of one another at 44 clients (53.1 percent).

3.5 Factors affected the success of the MF activities

The association between the success of the MF activities business for livelihood and province, religion, age group, education, marital status, family size, phase, years, small scale businesses, business skills, source of income and marketing problem were removed from the model in multivariate logistic regression analysis. The reduced model after omitting the determinants with p -value greater than 0.05 using backward elimination is shown in Table 6.

Determinants	Adjusted OR (95% CI)	Wald's test (p-value)	L-R test (p-value)
Local adviser			<0.001
no	1	-	
yes	13.19 (3.30,52.65)	<0.001	
Peer			0.005
no	1	-	
yes	4.23 (1.49,12.00)	0.007	

Deviance: 80

Table 6: Reduced model of association between success and determinants

After adjustment for all covariates, the reduced model showed that province, religion, age group, education, marital status, family size, phase, years, small businesses, business skills, source of income and marketing problem were not significantly associated with the MF activities success, while two factors: local advisor and presence of peers, were all highly significantly associated with the success of the MF activity. The residual deviance for the final model was 80 with 82 degrees of freedom.

4. Conclusion and discussion

The study found a success rate of 56.6 percent, based on the 45 percent repayment rate and continuous business activity at 80.7 percent. Factors leading towards success were local advisor and peers. Women who had been getting support from local advisor were more likely to become success than those without getting any support from local advisor (OR 13.19; 95%CI 3.30-52.65). Women who had peer-to-peer support were more likely to be success in the MF activity business than those who were working alone (OR 4.23; 95%CI 1.49-12.00).

The MF activity is a microcredit program that operates during the conflict situation and provided only individual loans, especially to women, with the paradigm of being a reality-based microfinance program for building their self reliance. It is a small loan with which to start a micro-enterprise, earn a bit of income, be able to feed and school their children, sensing a degree of self worth and able to integrate into society. The MF activity was relatively young and only operated in Pattani, Yala, Narathiwat, and Songkhla Provinces with funding provided to only 83 clients.

Factors which lead towards success were local advisors and peers, because: firstly, under the situation of unrest, aside from economic stimulus, the clients also wish to receive relief and support both physical and mental. Thus both the local advisors and peers became key actors to provide advice and consultation on occupational skills, and should personally know the situation for each family, and should be able to refer not only about economical details, but even on eventual family / domestic problems. The local adviser and peer must also verify that benefits deriving from the MF activity are destined to foster in the families. They should therefore check the school attendance of the children, and their livelihood conditions. These devices being foster by the local adviser and peer. Secondly, consider the details of the applicants carefully. The local advisor usually lives in the same area as the applicants, thus they would know about the applicants' background. The selection stage is also very helpful to the local adviser in getting to know in applicants detail or information. More importantly, the local advisor could assess whether the loan would be misused. Thirdly, creating a network of fund clients, in which the local adviser would normally establish friendly relations and networking among clients for mutual business benefit. Clients share their experiences, advise each other, support each other and help each other expand their contact networks and help support the business. For example, one client wished to produce salted egg.

When the client found out that her peer was raising ducks, she no longer needed to buy eggs from the market, thus creating a process of commensalism in the community and becoming self-reliance. Finally, in term of repayment, local advisors and peers had an effect on creating incentive and motivation, leading towards the push for success in likelihood activity and reducing non-profitable loan or drop-outs. Local advisors and peers would help to check and remind the clients for repayment due date and helped to screen new clients. Such observations concur with those of clients in the Phillippines (Gine and Karlan, 2008).

In the case of prolonged periods of missed repayments, or the impossibility for a clients to continue the programme (caused for example by long term sickness) the local adviser and peer should immediately report the problem to the Mother's Fund staff, in order to co-ordinate a solution As for business sustainability, most studies wish to investigate the sustainability of the business but there had been no system for data collection. Sustainability of the micro business could be attributed to the following causes: a) Microcredit providers must allow for flexibilities in the rules according to the situation and should take care not to rush the development of their clients, as many of today's most success clients required years to reach sustainability, b) The quality of the product and service are also very important; and c) Most importantly, marketing mechanisms was the main factor which led towards business sustainability. Therefore, aside from providing microcredit loan, the MF activity should also organize entrepreneurs training program, as well as training on savings and book-keeping. Recommendations for further research for the Mother's Fund activity are on the issues of knowledge-building and project evaluation. Further studies should be made on the **outcome** and **impact** from receiving the Fund.

ACKNOWLEDGEMENTS

We express appreciation to the Graduate School, Prince of Songkla University, the Center for the Study of Conflict and Cultural Diversity in Southern Thailand (CSCD), Prince of Songkla University, Pattani Campus and Thailand Research Fund (TRF) for financial support. Gratefully acknowledge to Emeritus Prof. Dr. Don McNeil and Prof. Dr. Tada Yipintsoi for invaluable advice and to the anonymous referees for helpful comments.

REFERENCES

- Chirtkiatsakul, B. (2011). Injuries from unrest situation in Deep South of Thailand, 2004-2010. Prince of Songkla University.
- Gine, x. and karlan, D. (2008). Peer Monitoring and Enforcement: Long Term Evidence from Microcredit Lending Groups with and without Group Liability. World Bank.
- Lim, A., Choonpradub, C., Tongkumchum, P., and Chesoh, S. (2009). Living Conditions and the Path to Healing Victim's Families after Violence in Southern Thailand: A Case Study in Pattani Province. *Asian Social Science*, 5(9), 1-20.
- Marohabout P, Choonpradub C, Kuning M. (2009) Terrorism Risk Modeling in Southern Border Provinces of Thailand during 2004 to 2005. *Songklanakar J. of Social Sciences & Humanities*, 15(6): 883-95.
- McNeil, D. 1996. *Epidemiological Research Methods*, John wiley & Sons, England.
- Noreen, S. (2011). Role of Microfinance in Empowerment of Female Population of Bahawalpur District, *International Conference on Economics and Finance Research*, 4, 318-324.
- R Development Core Team. R (2010). *A language and environment for statistical computing*. R Foundation for Statistical Computing, Vienna, Austria. ISBN 3-900051-07-0, 2010. [Cited 2011 April 1]. Available from: URL: <http://www.R-project.org>
- Robinson, M. (2001). *The Microfinance Revolution: Sustainable Finance for the Poor*. The World Bank, Washington, D.C.

Appendix IV
Proceeding:

Successful Factors of Housewife Fund in
the Southernmost Border Provinces

2010 Research Conference Proceedings,

July 3, 2010, Venue: Novotel Centara Hat Yai,

Prince of Songkla University, Pattani Campus and

Research Institute for Languages and Cultures of

Asia, Mahidol University.

ปัจจัยความสำเร็จของกองทุนแม่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

Successful Factors of Housewife Fund in the Southernmost Border Provinces

ซูฮายนงค์ อาแว¹ เมตตา กุณิง² และ ภัทรวรรณ ทองคำชุม²

Suhainong Arwae¹ Metta Kuning² and Phattrawan Tongkmchum²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสำเร็จ ที่มีสัมพันธ์ต่อ การประกอบอาชีพของสตรีหม้าย สตรียากไร้ที่ได้รับการสนับสนุนกองทุนแม่ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสี่อำเภอตอนล่างจังหวัดสงขลา) ที่ได้รับการสนับสนุนทุนเพื่อประกอบอาชีพ บนฐานความต้องการ และความพร้อม ของสตรีหม้าย สตรียากไร้ ภายใต้โครงการทุนกิจกรรม ทางเลือก สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการวิจัยแบบ ตัดขวาง³ (Cross sectional study) โดยใช้ข้อมูลจากแบบสอบถาม ที่ตอบโดยสตรีหม้าย สตรียากไร้ ที่ได้รับการสนับสนุนทุน เพื่อประกอบ อาชีพ ระหว่างปี 2551 – 2552 จำนวน 54 ราย ผลจากการศึกษาวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตามด้วย Chi-squared tests พบว่า สตรีหม้าย สตรียากไร้ ที่ได้รับทุน ส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพจัดทำขนมพื้นบ้านประเภทต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 31.6 ในปี 2551 และ มีการขยายตัวของผู้รับทุนในการเลือกประกอบอาชีพขนมพื้นบ้าน เป็นร้อยละ 40.0 ในปี 2552 รวมทั้งผู้ที่ได้รับทุนสนับสนุนทั้งหมดได้มีการดำเนินกิจการอย่างต่อเนื่อง ร้อยละ 94.4 การศึกษาวิจัยได้ค้นพบว่ามี ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการประกอบอาชีพ คือ ปัจจัยทักษะความรู้และประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิธีวิทยาการวิจัย คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี 94000 ประเทศไทย

¹ Master Degree Student in Research Methodology, Faculty of Science and Technology , Prince of Songkla University, Pattani 94000, Thailand

² อาจารย์ภาควิชาคณิตศาสตร์และวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี 94000 ประเทศไทย

² Lecturer Department of Mathematics and Computer Science, Faculty of Science and Technology, Prince of Songkla University, Pattani 94000, Thailand

³ การวิจัยซึ่งอาศัยรูปแบบการวิจัย โดยวางแผนการรวบรวมข้อมูลในแต่ละช่วงเวลา

รวมถึงมีตลาดรับซื้อประจำ ภายในหมู่บ้าน ที่สำคัญอีกประการ คือ มีการติดตาม เยี่ยมเยือนการดำเนินงานในพื้นที่ ของคณะกรรมการบริหาร โครงการ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “พี่เลี้ยง”

คำสำคัญ : ความสำเร็จ การประกอบอาชีพ จังหวัดชายแดนภาคใต้

ABSTRACT

This study was aimed at investigating the success which is relating to the careers of widows and poor women in the southernmost provinces of Thailand (Pattani, Yala, Narathiwat, and some southern portions of Songkhla province). It focused on the housewives (widows and poor women) who received the Housewife Fund to promote their careers basically on the needs under the project of Alternative Activity Research sponsored by the Thailand Research Fund into the three southernmost provinces (bordered areas) between 2008-2009. This research was processed in a cross-sectional form. It prepared a set of questionnaires to ask some perceptions from the widows and poor women totaling 54 persons who received the Fund between 2008-2009. From the analytical chi-squared tests on the relations between independent factors and dependent factor, it has found that most of the widows and poor women who received the Fund earned their livings on making local desserts 31.6 percent in 2008 and after an increase of the Fund to the housewives the percentage grown to 40.0 percent in 2009. All of the housewives received the Fund continuously 94.4 percent. Furthermore, this research has also found that the factors relating to the success of careers are such as ‘knowledge skills’ and ‘occupational experiences’ including ‘village markets’. However, some prime activities are also accounted. They are such as monitorial work and visiting opportunity into the concerned area by the project administrative committee or better known as “caregiver”.

Keywords: success, career, southern border provinces of Thailand

บทนำ

ปัญหาความยากจน เป็นปัญหาที่กระจายอยู่ทุกภูมิภาค ของประเทศไทย เป็นปัญหาที่ซับซ้อน และสั่งสมมายาวนาน ทำให้เกิดช่องว่างทางรายได้ นำไปสู่ปัญหาความยากจนและ ความ เป็นธรรมชาติทางสังคม (เรไร, 2550) รวมถึงประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จากผลการสำรวจ คุณภาพชีวิตของประชาชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2552 ซึ่งให้เห็นว่า ความยากจนของ ประชาชนเป็นเรื่องสำคัญที่รัฐต้องหาแนวทางแก้ไข ในการสร้างงาน ขยายโครงสร้างการประกอบ

อาชีพ ส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการลงทุน โดยเฉพาะความสงบเรียบร้อยและคุณภาพของคนในพื้นที่ (ปราโมทย์ ประสาทกุล, 2552 : 27 และปริญญา อุดมทรัพย์, 2545 : 105) ได้รวบรวมความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส เกี่ยวกับปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และอื่น ๆ ที่ประชาชนในพื้นที่กำลังเผชิญ โดยใช้เวทีชาวบ้านเป็นเครื่องมือในการรับฟังความคิดเห็น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางมาตรฐาน การรับมือปัญหาต่าง ๆ อย่างเร่งด่วน และมีประสิทธิภาพ โดยงานวิจัยนี้ พบว่าปัญหาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สำคัญ ได้แก่ ผลผลิตทางการเกษตรราคาตกต่ำ การว่างงานของเยาวชน การศึกษายังไม่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ

นับจาก พ.ศ. 2547 สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดสถานการณ์ความไม่สงบและความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นผู้บริสุทธิ์ จึงกลายเป็นเหยื่อ ที่ต้องเสียชีวิตและบาดเจ็บ เมื่อมีผู้เสียชีวิต สถานภาพที่เกิดขึ้นตามมา คือ สตรีหม้าย ผู้หญิงที่ต้องทำหน้าที่แทนสามี และทำงานเพื่อเลี้ยงดูลูกและครอบครัวและ ตลอดจนเด็กกำพร้า พ่อแม่ที่ขาดคนอุปการะ คนพิการ และสำหรับผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ ก็อยู่ด้วยความหวาดกลัว และความหวาดระแวง ขาดความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2549 : 85) สตรีหม้าย สตรียากไร้ ควรได้รับโอกาสที่จะกลับไปดูแลครอบครัว ดูแลลูกที่ตกเป็นเด็กกำพร้า และสร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพ ที่สอดคล้องกับบริบททางสังคม บนฐานความต้องการของสตรีหม้าย สตรียากไร้ในพื้นที่

สำหรับ “กองทุนแม่” เป้าหมายเพื่อให้ทุนสนับสนุนในการสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพของ สตรีหม้าย สตรียากไร้ ภายใต้โครงการทุนกิจกรรมทางเลือก สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เกิดจากความพยายามที่ต้องการช่วยเหลือสนับสนุนให้สตรีหม้ายหรือสตรียากไร้ ในทุกศาสนา ที่ขาดรายได้ ขาดความรู้ ด้านการเลี้ยงชีพอย่างถูกต้อง ถูกทอดทิ้ง ต้องการช่วยเหลือตนเอง ต้องการรวมกลุ่ม ต้องการเยียวยาทางจิตใจ โดยพัฒนาจากแนวคิดของ Muhammad Yunus ซึ่งเป็นนายธนาคารเพื่อคนจน (นิพัทธ์ นะลำเลียง, 2551 : 2) นายธนาคารเพื่อคนจนที่ว่า “มนุษย์ทุกคนมี “ทักษะการเอาตัวรอด” ติดตัวมาแต่กำเนิด (คนจน คนยากไร้ ผู้ถูกทอดทิ้งจำนวนมาก จึงยังมีชีวิตอยู่) จึงต้องช่วยกันกระตุ้นให้มีการใช้ทักษะเดิมที่เขามีอยู่แล้ว ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การจัดให้มีกองทุนแม่ เพื่อสตรีหม้าย สตรีผู้ยากไร้ จะทำให้เขาสามารถใช้ทักษะเดิมได้ทันที รายได้ที่เขาได้รับจะเป็นเครื่องมือ เป็นกุญแจสู่ทักษะอื่นๆ อีกมากมาย

ด้วยหวังที่จะสนับสนุนทุน เพื่อประกอบให้สตรีหม้าย สตรียากไร้ ได้มีรายได้ ซึ่งรายได้ที่เขาได้รับ จะช่วยค่าจุนให้เขามีชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัวที่ดีขึ้น และที่สำคัญทำให้เขาได้รับการเยียวยาทางจิตใจ จากเพื่อนร่วมกิจกรรม ได้มีการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยน ก่อให้เกิดความรู้สึกดี ๆ

ต่อกัน ตลอดจนได้มีคณะกรรมการบริหารโครงการ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “พี่เลี้ยง” ที่คอยให้คำปรึกษาหรือ ให้ข้อเสนอแนะจากการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยสนใจ ศึกษาปัจจัยความสำเร็จที่มีความสัมพันธ์ต่อการประกอบอาชีพของสตรีหม้าย สตรียากไร้ ที่ได้รับการสนับสนุนทุนกองทุนแม่ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้การศึกษาวิจัยในโครงการทุนกิจกรรมทางเลือก สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เป็นพี่เลี้ยงสนับสนุนงานวิจัยที่สนับสนุนให้ชาวบ้านตั้งโจทย์วิจัยของตนเอง ทดลองหาคำตอบผ่านการปฏิบัติจริง เพื่อสร้างความเข้มแข็ง ความสามารถในการแก้ปัญหาของตนเอง ด้วยหวังว่า ผลของการศึกษาวิจัยสามารถสร้างโอกาส สตรีหม้าย สตรียากไร้ ประกอบอาชีพให้สามารถดูแลครอบครัว เพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นต่อไป

วิธีวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จที่มีความสัมพันธ์ต่อการประกอบอาชีพของสตรีหม้าย สตรียากไร้ ที่ได้รับการสนับสนุนทุนในโครงการทุนสนับสนุนกิจกรรมทางเลือก (Alternative Activity Research :AAR) เพื่อเด็ก เด็กกำพร้า สตรี สตรีหม้าย ผู้นำศาสนา” ประเด็นกองทุนแม่ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ประชากร คือ สตรีหม้าย สตรียากไร้ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสี่อำเภอตอนล่างของจังหวัดสงขลา)

กลุ่มตัวอย่าง คือ สตรีหม้าย สตรียากไร้ ที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการทุนสนับสนุนกิจกรรมทางเลือก (Alternative Activity Research :AAR) ตั้งแต่ระยะที่ 1-7 (เดือนตุลาคม 2551 - พฤศจิกายน 2552) รวม 54 ราย (จากจำนวนข้อเสนอโครงการ 138 ราย) ในจังหวัดปัตตานี 24 ราย จังหวัดยะลา 7 ราย จังหวัดนราธิวาส 12 ราย และจังหวัดสงขลา 8 ราย

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา คือ

ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย 1. ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ ศาสนา อายุ การศึกษาสายสามัญ การศึกษาสายศาสนา สถานภาพสมรส บุคคลที่ต้องดูแล จำนวนสมาชิกที่ต้องดูแล และรายได้ 2. ปัจจัยด้านอาชีพ ได้แก่ ประเภทกิจการ ระยะเวลาดำเนินการ ต้นทุนเดิมด้านทักษะความรู้ ต้นทุนเดิมด้านวัสดุ อุปกรณ์ การเข้าถึงของพี่เลี้ยง และการตลาด

ตัวแปรตาม คือ ความสำเร็จในการประกอบอาชีพ โดยจัดกลุ่มตัวแปรเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ประสบความสำเร็จและกลุ่มที่ไม่สำเร็จ คำนวณได้จาก การจ่ายเงินกองทุนแม่ การดำเนินการอย่างต่อเนื่องและการออมเงินของกองทุนแม่

เครื่องมือ และวิธีการประเมิน

รูปแบบการวิจัยเป็นการศึกษาข้อมูลแบบตัดขวาง (Cross-sectional study) ประชากรศึกษา คือ สตรีหม้าย สตรียากไร้ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาสและสี่อำเภอตอนล่างของจังหวัดสงขลา) โดยคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) บนฐานความต้องการและความพร้อมในประกอบอาชีพ ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2551 - พฤศจิกายน 2552 ได้รับการอนุมัติทั้งสิ้น 54 โครงการ 18 อำเภอ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

การประเมินนี้ใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (Structured Questionnaire) เป็นเครื่องมือใช้ในการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์โดยตรง แบบสอบถามนี้ได้ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้ครอบคลุมประเด็นต่างๆที่ต้องการประเมิน ทั้งภาษาไทยและโครงสร้างโดยการหารือและขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ หลังจากนั้นได้นำร่างแบบสอบถามไปเสนอที่ประชุมกรรมการบริหารโครงการกิจกรรมทางเลือกเมื่อ 26 และ 30 พฤษภาคม 2552 ที่ ณ ห้องประชุม สำนักงานส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เพื่อขอคำแนะนำ และความเห็นในนำมาปรับปรุงและพัฒนาแบบสอบถามให้สมบูรณ์ และทำการทดสอบก่อน (Pre – test) ในกลุ่มเป้าหมายจริง เมื่อประชุมสรุปบทเรียนกิจกรรมทางเลือก ระยะที่ 6 ระหว่างวันที่ 4 – 5, 7-8 กรกฎาคม 2552 ใน จังหวัดนราธิวาส ปัตตานี ยะลา และสงขลา ตามลำดับ เพื่อให้การใช้ข้อคำถาม และภาษามีความเหมาะสม

แบบสอบถามที่ใช้ในการประเมิน มี 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล และ ปัจจัยด้านอาชีพ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระดับบุคคล ครอบครัว และระดับชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การประเมินผลครั้งนี้ นักวิจัยได้ออกเยี่ยมเยือน ติดตาม ให้คำแนะนำ สัมภาษณ์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในกลุ่มสตรีหม้าย สตรียากไร้ ที่ได้รับทุนสนับสนุนจากโครงการ 54 ราย และรวบรวมแบบสอบถาม รวมทั้งตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม บันทึกข้อมูลประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาในครั้งนี้ได้มีการรวบรวมข้อมูล และตรวจสอบจัดการข้อมูลความถูกต้อง วิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม Microsoft Excel และโปรแกรม R โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่ามัธยฐาน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่ ร้อยละ และสถิติเชิงวิเคราะห์ ได้แก่ Pearson Chi-square test, Odds-Ratio, 95% CI

ผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ศึกษาในกลุ่มสตรีหม้าย สตรียากไร้ จำนวน 54 ราย รับทุนมาแล้วตั้งแต่เดือนตุลาคม - ธันวาคม 2551 จำนวน 19 ราย และตั้งแต่ มกราคม – พฤศจิกายน 2552 จำนวน 35 ราย ใน 18 อำเภอ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสี่อำเภอตอนล่างของจังหวัดสงขลา) เพื่อเป็นทุนทำอาชีพตามความต้องการ บนความพร้อมของสตรีหม้าย สตรียากไร้ เช่น การสานเสื่อกระจูด ขายกล้วยเดี่ยว ทำเครื่องประดับคริสตัล ขายเป็ดขายไก่ในตลาด ปลุกผัก ทำข้าวเหนียวปิ้ง ฯ โดยมีเงื่อนไขให้ส่งคืนเป็นเงิน 150 บาทต่อเดือน รวม 36 เดือน ผลสรุปเชิงปริมาณ มีการส่งเงินคืนแล้ว 29 ราย คิดเป็นร้อยละ 53.70 ของโครงการทั้งหมด โดยหมุนเวียนเป็นรอบระยะเวลาต่อเนื่อง รวม 5 รอบ ระยะเวลา 14 เดือน

กระบวนการขั้นตอนการดำเนินงาน กำหนดให้มีการเสนอโครงการภายใต้เงื่อนไขทุนสนับสนุน 5,000 บาทเป็นรายบุคคลโดยมีหลักฐานการเล่าถึงประวัติ สถานภาพของครอบครัวอาชีพที่ต้องการขอทุน มีการจ่ายคืนทุน เดือนละ 150 บาท ไม่มีดอกเบี้ย หรือค่าใ้ ภายในระยะเวลา 3 ปี เพื่อเกิดการสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพให้กับ สตรีหม้าย สตรียากไร้ รายอื่นๆ อีกด้วย จะมีการพิจารณาอนุมัติโครงการโดยที่ประชุมคณะกรรมการบริหารโครงการทุนสนับสนุนการวิจัยกิจกรรมทางเลือก ซึ่งเป็นผู้แทนชาวบ้านและผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้รับการคัดเลือกจากชาวบ้านที่ร่วมดำเนินงานตามโครงการพิจารณาจากการลงพื้นที่เยี่ยมเยียน เพื่อพูดคุย ให้กำลังใจ วิเคราะห์ทักษะ และความเป็นไปได้ในการประกอบอาชีพ และเห็นสภาพความเป็นจริงของผู้เสนอทุน เมื่อโครงการได้รับการอนุมัติ จะมีการแจ้งผลการอนุมัติ และทำสัญญาข้อมีการกำกับระหว่างผู้ยืม เพื่อให้เกิดการสร้างเพื่อน ความไว้วางใจ และรับผิดชอบร่วมกัน เมื่อสนับสนุนทุนกิจกรรมแล้วมีการติดตาม เยี่ยมเยือน การดำเนินงานในพื้นที่ ในรอบระยะเวลา 6 เดือนต่อครั้ง ใน 3 ปี โดยคณะกรรมการบริหาร

1. ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มเป้าหมาย สตรีหม้าย สตรียากไร้ ส่วนใหญ่เป็นสตรีหม้าย ผู้รับทุนส่วนใหญ่ศาสนาอิสลาม 48 ราย (คิดเป็นร้อยละ 88) เป็นศาสนาพุทธ 24 ราย (คิดเป็นร้อยละ 44) ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 35 – 50 ปี ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีระดับการศึกษาอยู่ในขั้นต่ำ-ปานกลางโดยส่วนใหญ่เกาะกลุ่มกันที่ระดับประถมศึกษา และต่ำกว่าประถมศึกษาผู้ให้ข้อมูลอีกประมาณ ร้อยละ 20 จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และส่วนน้อยที่จบการศึกษา ระดับปริญญาตรี ในส่วนการศึกษาด้านศาสนา ส่วนใหญ่เกาะกลุ่มที่ระดับอิตดาอียะห์⁴และไม่ได้

4 "อิตดาอียะห์" มุ่งเน้นให้เข้าใจเกี่ยวกับศาสนาขั้นพื้นฐาน ด้านอิสลามศึกษา ซึ่งนำมาบูรณาการหลักสูตรอิสลามศึกษา

เรียนทางด้านศาสนา เนื่องจากในสมัยอดีตประมาณ 30 ปี หลังจากนั้น การศึกษาทางด้านศาสนาอิสลาม ยังไม่ได้พัฒนาเท่าที่ควร มีแต่การศึกษาที่เป็นปอเนาะ⁵ และปัจจุบันได้ปรับการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของคนในพื้นที่ ได้ปรับมีโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา ซึ่งใช้การเรียนการสอนด้วยสองหลักสูตร คือ หลักสูตรสามัญและหลักสูตรศาสนาโดยเรียนควบคู่กันไป

สำหรับทุนที่ได้รับในการประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 70 นำไปขยายกิจการเดิมที่ตนเองได้ทำอยู่แล้ว ทำให้รายได้เพิ่มขึ้น และทำให้มีศักยภาพที่จะประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้น สตรีหม้าย สตรียากไร้โดยส่วนใหญ่มีภาระที่ต้องดูแลเลี้ยงดูครอบครัว ซึ่งมีทั้งต้องดูแลลูกที่กำลังศึกษา ลูกพิการ บิดา มารดาที่ทุพพลภาพ เป็นต้น

2. ปัจจัยด้านการประกอบอาชีพ

ตาราง 1 แสดงการประกอบอาชีพ ของกองทุนแม่ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประเภทกิจการ	ความถี่	ร้อยละ
เลี้ยงเป็ด ไก่	5	9.26
ปลูกผัก	7	12.96
ขายลูกชิ้นน้ำปั่น, ขายของหวาน, ขายของชำ, และขายน้ำมันขวด	15	27.78
ปักดอกฝ้ายคลุมผม,	6	11.11
ลูกปัดคริสตัน, นูหงาราวเต็ง		
ขนมพื้นบ้าน ก๋วยเตี๋ยว แปรรูป	20	37.04
ผลิตภัณฑ์ และข้าวยา		
ตัดเย็บเสื้อผ้า	1	1.85

5 ปอเนาะ " เป็นคำที่เพี้ยนมาจากคำว่า ปอนด็อก (Pondok) ในภาษาอาหรับ แปลว่า " กระท่อม " แต่โดยความหมายและความเข้าใจทางการศึกษาแล้ว หมายถึง สถาบันที่ทำการสอนและเรียนศาสนาอิสลาม หรือสถานฝึกอบรมสั่งสอนศาสนาอิสลามของชาวไทยมุสลิม เพื่อให้มีความรู้ในทางศาสนา สามารถปฏิบัติศาสนกิจได้ ให้รู้จักบำเพ็ญกิจประจำวัน การประกอบพิธีกรรมต่างๆทางศาสนา ให้รู้จักกฎหมายที่ศาสนาได้บัญญัติขึ้นแล้วนำไปปฏิบัติได้

ระยะเวลาดำเนินการ	ดำเนินการน้อยกว่า 6 เดือน	11	20.37
	ดำเนินการ 6 เดือน ขึ้นไป	13	79.63
ต้นทุนเดิม		3	5.56
ด้าน วัสดุ อุปกรณ์	ไม่มี		
	มี	51	94.44
ต้นทุน		5	9.26
ด้านทักษะ ความรู้	ไม่มี		
	มี	49	90.74
การเข้าถึงของพี่เลี้ยง	ไม่ต่อเนื่อง	17	31.48
	ต่อเนื่อง	37	68.52
การตลาด	ไม่มีตลาด	2	3.70
	มีตลาด	52	96.30

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ได้รับการสนับสนุนทุนเพื่อประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง (ร้อยละ 94.4) ดำเนินการมากกว่า 6 เดือน (ร้อยละ 79.63) ส่งผลให้การดำเนินกิจการมีการขยายผลและต่อเนื่อง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำขนมพื้นบ้านต่าง ๆ เช่น ขนมพื้นบ้าน ก๋วยเตี๋ยว ขยายผลไม้ แปรรูปผลิตภัณฑ์ และขายยาเป็นต้น รองลงมาคือ ค้าขาย เช่น ขายลูกชิ้นน้ำปั่น ขายของหวาน ขายของชำ และขายน้ำมันขวด และอาชีพการเกษตร เช่น ปลูกผักสวนครัว ด้านหัตถกรรม ปักดอกไม้คลุมผสมสตรีมุสลิม ลูกปักคริสตัน นูหาราเต็งและ ด้านการตัดเย็บเสื้อผ้า ตามลำดับ ผู้ได้รับการสนับสนุนทุนแต่ละรายไม่เปลี่ยนกิจการ เนื่องจากให้ความสำคัญกระบวนการกลั่นกรองถึงทักษะต้นทุนเดิม และการวิเคราะห์การตลาดในการประกอบอาชีพและ ที่สำคัญมีกระบวนการจัดพี่เลี้ยงช่วยกลั่นกรอง ให้คำปรึกษาถึงแนวโน้มความเป็นไปได้ ในการประกอบกิจการ รวมถึงยังสร้างให้ ผู้รับทุนเกิดการออมอีกด้วย

ผลเชิงคุณภาพ มีกรณีตัวอย่างที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

กรณีสตรีเลี้ยงเด็กกำพร้า

สตรีผู้เลี้ยงเด็กกำพร้า อาศัยหมู่ที่ 6 ต.ป่าไร่ อ.แม่ลาน จ.ปัตตานี มีลูก 3 คน และเลี้ยงดูเด็กกำพร้าที่เป็นลูกพี่สาวที่เสียชีวิตทั้งสามมี ภรรยา อีก 7 คน เดิมมีอาชีพรับจ้างตัดยางกับสามี มีรายได้ไม่แน่นอน ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านเช่น ข้าวสารเพื่อยังชีพได้นำทุน 5,000 บาท ไปทำเครื่องประดับคริสตัลขายตามตลาดนัด ทำให้มีรายได้ 100 – 200 บาทต่อวัน ความเป็นอยู่ในการครอบครัวดีขึ้น ตั้งแต่เดือนมกราคม – เมษายน 2552 ได้ส่งเงินคืนอย่างสม่ำเสมอทุกเดือนๆละ 150 บาท

กรณีเลี้ยงลูกพิการ

สตรีผู้เลี้ยงลูกพิการ อายุ 41 ปี บ้านเลขที่ 93/1 บ้านปากบาง หมู่ที่ 4 ตำบลสะกอม อำเภอนะงะ จังหวัดสงขลา มีบุตร 6 คน พิการ (ออทิสติก) 2 คน กำลังศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา (ปอเนาะ) 1 คน ระดับประถม 3 คน ได้รับการสนับสนุนทุนจากโครงการกิจกรรมทางเลือก “กองทุนแม่” รอบที่ 3 เดือนกุมภาพันธ์ 2552 งบประมาณทั้งสิ้น 5,000 บาท ได้รับทุนเพื่อเป็นทุนในการรับซื้อเป็ดไก่ เพื่อขายในตลาด อำเภอนะงะ จังหวัดสงขลา เพื่อหารายได้มาจุนเจือในครอบครัว หลังจากได้รับทุน สตรียากไร้ซึ่งเลี้ยงลูกพิการ ได้เล่าว่า “ชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัวดีขึ้น สามารถเลี้ยงลูก ทั้ง 6 คน อีกทั้งพิการอีก 2 คน ซึ่งปัจจุบันคนโตที่พิการ อายุ เกือบ 20 ปี ไม่สามารถส่งโรงเรียนได้ เนื่องจากอายุมากแล้ว ปัจจุบันต้องใส่ผ้าอ้อมทุกวันทำให้เกิดค่าใช้จ่ายมากขึ้น ส่วนคนเล็กที่พิการออทิสติก สามารถส่งลูกไปเรียน ที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ซึ่งตนไปรับ - ส่ง ด้วยตัวเองโดยขึ้นรถโดยสารทุกวัน เพราะลูกไม่สามารถเดิน ช่วยเหลือตัวเองได้เลย หลังจากได้ทำกายภาพบำบัด ลูกคนเล็กดีขึ้นมาก สามารถนั่งได้แล้ว ซึ่งทำให้มีความหวังว่าลูกจะหายได้ และสามารถดูแลตนเองได้ ยามที่แม่ไม่อยู่แล้ว” และเป็นจุดหนึ่งที่คุณเป็นแม่ต้องดิ้นรนให้ชีวิตคนในครอบครัวอยู่รอดต่อไปได้

กรณีสตรีชรา

สตรีชรา หมู่ที่ 1 ต.สะกอม อ.เทพา จ.สงขลา สตรีคือยโอกาสพิการหูหนวกและใบ้ กู้กองทุนแม่เพื่อสานเสื่อกระจูดขายตามตลาดนัด ด้วยอายุ 72 ปี ที่มีประสบการณ์การสานเสื่อมาเกือบทั้งชีวิต กองทุนแม่ได้สร้างคุณค่า ได้ฟื้นฟูความรู้การสานเสื่อและถ่ายทอดสู่ลูกหลาน จากที่สานเสื่อขายเปลี่ยนเป็นผู้รับซื้อเสื่อจากลูกหลานแล้วนำไปขายตามตลาดเพื่อให้เกิดรายได้ และซื้อปลาจากตลาดเพื่อนำกลับมาขายต่อในหมู่บ้าน จากการศึกษาทำให้นางเสาะ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และปัจจุบัน สตรีชราผู้คือยโอกาส ได้จ่ายเงินกองทุนแม่หมดแล้ว เพราะไม่ต้องการให้ตกเป็นภาระในการจ่ายหนี้สินให้กับบุตร หลาน

สตรีผู้สูงอายุ อายุ 59 ปี บ้านเลขที่ 174 บ้านชิโปร์ หมู่ที่ 4 ตำบลโหมยิต อำเภอดาเกา จังหวัดนราธิวาส ปัจจุบันสตรีผู้สูงอายุ ประกอบอาชีพค้าขายในตลาดชายแดนตากใบ ได้รับการสนับสนุนจากโครงการกิจกรรมทางเลือก “กองทุนแม่” รอบที่ 4 เดือนมิถุนายน 2552 งบประมาณทั้งสิ้น 5,000 บาทได้รับทุนเพื่อเป็นทุนในการทำน้าบุดู ชนิดน้ำขุ่น ซึ่งได้มีการพัฒนาสูตรการทำน้าบุดู ที่ไม่ใช่สูตรที่ซ้ากันในแต่ละโอง และจะทดลองว่าลูกค้าชอบสูตรไหน สูตรแบบไหนถึงเก็บไว้ได้นาน ผลจากการทดลอง ได้สูตรที่ใช้ ต้นทุนไม่มากนัก เพียงจัดซื้อวัตถุดิบที่มีอยู่ในพื้นที่ ได้แก่ ปลากระตัก หรือลูกปลาเล็ก ๆ จากท่าเรือตากใบ เปลือก น้ำตาลปีบ และส้มแขก ในกระบวนการผลิตทุก

กระบวนการต้องสะอาด ไม่ใช่สี (ใช้สีธรรมชาติ) ไม่ใช่สารกันบูด ตอนหมักปิดฝาให้สนิท ในการหมักรอบ 1 เดือน ต้องกวน 3 ครั้ง จนครบอายุ 4 เดือน จึงสามารถจำหน่ายได้

การจำหน่ายน้ำบูดู จำหน่ายภายในหมู่บ้าน เพื่อทำน้ำบูดูข้าวยา ตลาดชายแดนตากใบ ส่วนใหญ่เป็นชาวมาเลเซีย เพราะน้ำบูดูประเทศมาเลเซีย ใช้สีปรุงแต่ง ใช้สารกันบูด รสชาติไม่อร่อยเท่าบูดูของไทย จึงเป็นที่ต้องการของตลาดมาเลเซียในปัจจุบัน

สรุปผลการวิจัย

ผู้รับทุนส่วนใหญ่เป็น สตรีหม้าย สตรียากไร้ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ร้อยละ 94.4 ได้มีการดำเนินกิจการอย่างต่อเนื่อง หลังจากได้รับทุนกองทุนแม่ เมื่อวิเคราะห์ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของกองทุนแม่ ได้ข้อค้นพบจากการศึกษาที่น่าสนใจ คือ ในการสนับสนุนทุนด้านการประกอบอาชีพ ควรคำนึงถึง ต้นทุนเดิม ทักษะ ความรู้ ช่องทางการจำหน่าย และที่สำคัญควรมีคณะกรรมการ หรือพี่เลี้ยง ในการติดตามเยี่ยมเยียนให้กำลังใจ เพื่อเกิดการสร้างโอกาสให้แก่สตรีหม้าย สตรียากไร้ ในการเปลี่ยนแปลงภาพชีวิตให้ดีขึ้น

วิจารณ์

ผลจากการดำเนินงานตามโครงการศึกษาปัจจัยความสำเร็จที่มีความสัมพันธ์ต่อการประกอบอาชีพของสตรีหม้าย สตรียากไร้ ที่ได้รับทุนสนับสนุนกองทุนแม่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าสตรีหม้าย สตรียากไร้ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังเป็นกลุ่มที่ขาดโอกาส ในการประกอบอาชีพ ทำให้ไม่มีรายได้เลี้ยงดูครอบครัว จากการศึกษาของ (ปราโมทย์ ประสาทกุล, 2552 : 69) พบว่าประชากรใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 64 ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าการดูจากรายได้สู่ปัจจัยที่สามารถสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพของสตรีหม้าย สตรียากไร้ เป็นการสร้างโอกาส และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับพื้นที่ ที่เกิดขึ้นจริงและสามารถเลือกอาชีพบนฐานความรู้ความสามารถและความต้องการตัวเอง

จากกรณีปัญหาเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ปี 2547 จนถึงปัจจุบัน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่ม องค์กรต่างๆ ได้ระดมกำลังคน งบประมาณ ทรัพยากรต่างๆ จำนวนมหาศาล เข้าไปทำการพัฒนา จัดกิจกรรม ประชุมเสวนา ศึกษาวิจัย ระดมสมองแสวงหาทางออกของปัญหา ด้วยความตั้งใจดีและเสียสละ ที่สำคัญคือต่างมุ่งหวังที่จะให้สันติสุขกลับคืนมาโดยเร็ว แต่สถานการณ์ดูเหมือนว่าจะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มสร้างความหวาดกลัว สร้างความแตกแยก และมีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ

ท่านอาจารย์เสน่ห์ จามริก เสนอไว้ในปาฐกถานำเรื่อง “แนวทางสู่สันติประชาธรรม : มุมมองของชาวบ้านต่อสถานการณ์ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้” เมื่อ 2 กรกฎาคม 2547 ณ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีว่า “การแก้ไขปัญหาพื้นฐานของชาวบ้านคือการสร้างสันติภาพและเอกภาพของชาติที่ยั่งยืน จากการสร้างทางเลือกให้กับประชาชนคนสามัญ โดยการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้สึกรู้สึกคิด ความต้องการ อุดมการณ์ของประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งต้องการที่จะดำรงชีวิตร่วมกันโดยปกติสุข มีการเคารพในสิทธิ เสรีภาพซึ่งกันและกัน ขอมรับในเอกลักษณ์ซึ่งกันและกัน แนวทางนี้ถึงแม้ว่าจะไม่แก้ปัญหาเฉพาะหน้าโดยตรง แต่จะช่วยคลี่คลายปัญหา ช่วยคลี่คลายความหวาดระแวง และประการสำคัญ ช่วยคลี่คลายความมุงมาดปรารถนาของการใช้กำลัง เพราะว่าการใช้กำลังไม่ว่าจากฝ่ายไหนก็ตาม ถ้าขาดเสียซึ่งฐานความเห็นชอบของประชาชนส่วนใหญ่แล้ว ไม่คิดว่าจะมีความยั่งยืน ”

ผลการศึกษาที่พบในการจัดการกองทุนให้มีความยั่งยืน ก่อให้เกิดรายได้จากการประกอบอาชีพ กองทุนแม่ ได้สร้างการเรียนรู้ให้กับกลุ่มสตรีหม้าย สตรียากไร้ ที่ได้รับการสนับสนุนทุน กองทุนแม่ ได้เกิดนิสสัยรักการออม มีการวางแผน ด้านรายรับ รายจ่าย ต้นทุน ในการประกอบอาชีพ รวมถึงการออมของกองทุนแม่ และนำสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน ซึ่งได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ (เรไร สมาน, 2550 : 193) ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจน เริ่มต้นจากปัญหา รวมถึงการแก้ไขปัญหาบนความต้องการของประชาชน

จากแนวคิดดังกล่าว ทำให้เกิดข้อค้นพบแสดงให้เห็นว่าโครงการดังกล่าวได้ สร้างโอกาสในการ ตั้งคำถาม – สร้างความรู้ และงานพัฒนา สร้างโอกาส - สร้างการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สตรีหม้าย สตรียากไร้ ผู้ซึ่งตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง ในพื้นที่ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา เป็นเครื่องมือสร้างการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับชีวิตและบริบทในชายแดนใต้ นำไปสู่การเกิดสันสุขและสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

นิพัทธ์ นะลำเลียง. (2551). **แปลบทสัมภาษณ์ Muhammad Yunus Global Development World Business Forum, New York, USA** (สำนักพิมพ์มติชน, กรกฎาคม 2551).

ปริญญา อุดมทรัพย์. (2545). **ข้อค้นพบเพื่อทำความเข้าใจปัญหาพื้นฐานของจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ปราโมทย์ ประสาทกุล. (2552). **โครงการสำรวจคุณภาพชีวิตของประชาชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2552**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

เรไร สมาน. (2550). กระบวนการแก้ไขปัญหาคความยากจนของคนจนในเขตเมืองใหม่ด้วยการใช้
พลังชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระรายย่อย ในชุมชนภาคุมภรณ์ เขต
จอมทอง กรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
เสาวนีย์ จิตต์หมวด. (2549). สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ : จากปัญหาสู่สมานฉันท์. ว.สถาบันวิจัย
และพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี .85(14)

Prince of Songkla University
Pattani Campus